

magnopere délectari , non diffiteor ; sed ita , ut eas obtrudam nemini , neque ideo aliorum doctrinis quidquam detractum velim. Ipse etiam hic libellus , ut spero , ostendet , me nusquam id egisse , ut aliis insultarem , sed ut mea proponerem , eaque vel firmarem argumentis , vel contra ea , quæ obverti illis posse videantur , modeste vindicarem. Nullum scriptorem , cuius memini , paulo acerbius reprehendi , quamvis aliquando non defuisse occasio : quin eorum nomina plerumque dissimulare , quam aliquid , quod non dicam immodes-
tius , sed duriuscule scriptum videri posset , scribere malui. Methodo usus sum , Musis meis familiari , non mathematica quidem illa , vel geometrica , sed naturali , et perspicua , quam auditoribus commodissimam esse ; re ipsa per tot annos expertus sum. Operam dedi , ut omnia præcepta ex claris definitionibus , deductisque inde axiomatibus derivarem : eaque stilo , non ornato illo quidem , aut multis eloquentiæ luminibus distincto , quem hujusmodi libeli non desiderant ; sed puro tamen , quantum fieri potuit , et perspicuo proponerem. Plerisque paragraphis scolia subjunxi , in quibus modo doctrinas , in iis propositas , aliis argumentis firmavi : modo objectiones quasdam solvi : modo consensum veterum ac recentiorum , ipsarumque sacrarum litterarum , ostendi : non quod turpi ~~perambulacra~~ ~~anno~~ ~~zivis~~ , juris naturæ et gentium præcepta ex aliis , quam suis ac domesticis principiis , derivare voluerim ; sed quod ea et oblectare lectorem , et convincere possint , talia esse hujus disciplinæ præcepta , ut ea et veteres solo rationis ductu perspexerint , et ipsi sacri scriptores , divino adflatu , humano generi inculcarint. Indicis conficiendi laborem filius in se suscepit , quem non male hoc officio functum esse , speramus. Sed quum spe longius procedere orationem , animadvertam , hic eam abrumpo , meque benevolentia bonorum omnium , et tuæ maxime , CANDIDE LECTOR , vehementer etiam atque etiam commendo. Vale. Halæ Magdeb. ipsis Idibus Octobris. MDCCXXXVII.

E L E M E N T A J U R I S N A T U R Æ, E T G E N T I U M.

LIBER PRIMUS. J U S N A T U R Æ.

C A P U T P R I M U M.

*De Natura , et Constitutione Juris naturæ ,
et Gentium.*

§. I.

Quemadmodum omne id homini BONUM esse dicimus , quod eum conservat ac perficit ; MALUM , quod eumdem destruit deterioremque reddit , (*Elem. phil. mor. §. CXLII.*) ita et ACTIO BONA erit , quæcumque ad conservationem perfectionemque hominis prodest ; MALA , quæ destruit eumdem , ac imperfectiorem reddit .

Quid accio bona et mala.

CASTIGATIONES.

In Lib. I. c. I. §§. 1. 2.

Quemadmodum omne id homini bonum esse dicimus , quod eum conservat , ac perficit ... Ita actio bona ... Conservare hominem dicitur quidquid ad ejus durationem , et continua-

§. II.

CONSERVARE HOMINEM dicitur, quidquid ad ejus du-

nuationem status praesentis aliquid confert. Hæc boni, et mali, et actionum bonarum, et malarum definitio justo longuis abit, et arctioribus limitibus circumscribenda est, quo vera et expressa boni idea tradatur; præsertim cum non omnibus juris naturæ Scriptoribus una eademque sit circa bonum sententia. Hobbesiani enim, eorumque similes, bonum et stimant ex cujusque desiderio, et voluntate. Thomasius cum universalis, et fundamentali sua propositione facienda esse statuat quæ vitam hominum reddant et maxime diuturnam, et felicissimam, vel Epicureus est, vel ad Epicureorum insaniam proxime accedit. Sed utrisque procacior Christianus Wolfius non tantum Epicureismi factor dicendus, quia immo longius quam Epicurus præstigit. Nam cum Epicurus voluptatem, commoditatem, jucunditatem per se expetenda asseruerit: Wolfius vero præterea docet nos lege naturali ad ea perseverenda obstrictos esse. Quapropter clarius, et distinctius finienda est boni natura, ne ad illorum errores offendamus. Nec satis est recursus ad Elem. Philos. Moral. §. 142. quo se recepit Heineccius; pauca etenim et fere iisdem verbis dixerat bonum adpellamus quidquid rem conservat ac perficit, et quamvis in scholio nonnulla addit nempe: si ergo malum repugnat naturæ nostræ et essentiæ, adeoque destruit id esse, vocatur physicum: sin repugnat voluntati Dei, et destruit id bene esse, morale dicitur, quæ divisio etiam ad bonum pertinet, rem penitus non extricat. Bonum itaque aliud est naturale, seu physicum, illud scilicet quod rei alicujus naturam facultatesve conservat, auget, aut perficit; aliud est bonum rationis, quod vulgo morale dicitur, atque in conformitate actionis cum ratione positum est. Bonum siquidem morale dicimus quidquid consonat, vel conforme ordinatio rationis, et legi est æternæ: quia duplex voluntatis humanæ adest regula, altera proxima, et intima, nempe mentis ratio, altera extima, et remota, videlicet lex

durationem et continuationem status praesentis aliquid Quid confert: **PERFICERE**, quod ea omnia, quæ ad essentiam conservintegritatemque ejus pertinent, quæque omnino gradus **VATI O**, admittunt, auget atque amplificat.*) Ex quo, quid persecnos **DESTRUERE** ac **IMPERFECTIONIS**, vel **DETERIORES** tructio reddere dicatur, facile intelligitur.

*) Eadem est perfectionis idea, quæ Simplicio observata est, dum ad Epict. Enchir. Cap. XXXIV. p. 176. scribit: ποτε τὰ πρότα θύνει, καὶ τὰ μεσαὶ χειρί, ἀλλὰ τὰ τελεῖται, ιδοὺ τοι τοι τελείτως. Non prima tantum et media habere, sed extrema quoque, proprium est **PERFECTIONIS**. Nec aliter Aristotel. Metaph. IV. 16. ubi licet varias vocabuli notiones evolvat, ad eamdem tamen ideam omnes reducit.

A

§. III.

lex æterna. Hæc vero æterna lex rationem nostram dirigit lumine signato super intellectum humanum; et divinæ providentiae dispositio sicuti causis secundis vim ad agendum communicat, cumque iisdem una producit effectus: ita quoque lumen suæ æternæ legis hominibus impertit, quo moderari propias valeant actiones. Quo sensu bonum hic sumi debet, utpote de natura actuum humanorum, et de jure naturali agimus, et ita quodammodo sibi cohærebit Heineccius cum infra §. 116. actiones bonas dicat esse, quæ sunt conformes rectæ rationi, quod eodem recidit, alias etsi non disseritis verbis, saltim principiorum consequitione argui posset eum cum Epicureis, et aliis consentire. Quare cum bonum in convenientia naturæ generaliter ponatur, et in homine potissima pars ratio sit, propterea quod non brutorum more bonum sensuale appetitu, et delectatione æstimare debet, sed peculiari et propria ipsius regula nempe ratione: quæcumque itaque rectæ rationi tantum convenient, quæque perficiunt, et servant, bona dicenda. Et eadem ipsa cautio esto cum de felicitate, et perfectionibus loquamur, ne de sensuali, et corporeis suboleamus Concin. Diss. 1. de jur. nat. c. 8. Desing. jus nat. c. 6. cum Divo Thoma, et August. Finetti de princip. jur. nat. lib. 1. cc. 9. 10. lib. 4. c. 6.

§. III.

Quum ergo ea sit voluntatis humanæ indoles, ut semper appetat bonum, malumque aversetur: (*Elem. phil. mor. §. XXIX.*) fieri quidem 1) non potest, quin semper actiones, quæ ad conservationem et perfectio- nem nostram pertinent, edere velimus, ab iisque, quæ nos destruunt, vel imperfectiores reddunt, abhorreas- mus: at 2) quia bonum et malum æque adparens, ac verum esse potest, et bonum adparens verum malum; malum adparens verum bonum est: (*Elem. phil. mor. §. CXLIII.*) sæpiissime sane contingit, ut, quemadmo- dum Ixion nubem pro Junone, ita nos bonum adparens pro vero adplectamur, malumque adparens pro vero aversemur, ac proinde 3) æque facile male, ac bene agamus.*)

*) Id denuo recte videt Simplicius *ad Epictet. Enchir. Cap. XXXIV. p. 184.* ubi maximopere laudat voluntatis libertatem, eamque vocat τὴν ἀντίθετον ἀντοπολῆς ναι ἀντί φίλος ποτὶ τῷ τὸν ἀντίθετον αἰγαρύννειν, ποτὶ δὲ τῷ φανέρων, liberam animi naturam, quæ suæ voluntate et absque coactione alias verum bonum amplectitur, alias IMAGINARIUM.

§. IV.

Facutas ex duobus possibilibus alterutrum eligendi, Itaque adeoque bene vel male agendi potentia, vocatur LIBER- actionis: ac proinde negari non potest, 4) dari actiones numsum- rum nor- mæ indi- gent. hominis bonas malasque liberas. Quumque omnia, quæ facile à tramite deflectere, ac viam rectam tene- re possunt, norma, ad quam dirigantur, indigeant: con- sequens est, 5) ut et actiones humanæ liberae ad normam quamdam compонendæ sint.*)

*) Eodem modo raciocinatur Epictetus apud Arian. Lib. II. Cap. XI. Πάντα καλῶς ἔχει τὰ δοκεῖτα ἀπαστι; ναι πως δυνατός τὰ ραχιμνά καλῶς ἔχειν 3 εὐτὸς ἔχειν τὸ δοκεῖν ἵνατο πρός τὸ ἄντι ὅδι γάρ ιπερ βαρύν, οὐ μέτρον, φύει τὸ ἐργάσει ἀρνεύμεθα, ἀλλὰ παντελά τινα ἐφ ἕκατον ἔνγραφον. Ενταῦθ' οὐ δέσις παντού ἀνο- τέρω τοι δοκεῖν 3 ναι πως διέν τε ἀτημαρτυρία ἄντι ναι ἀνέργητα τὰ συναγαγότα τοι ἀνθεγόνοις; Omnia recta esse existimas pro eo, ac cuique visa fuerint? At qui fieri potest, ut pugnantia inter se sint

CAP. I. DE NAT. ET CONST. JUR. NAT.

sint recta? Itaque ut aliquid recte se habeat, satis non est, ita ali- cui visum esse, quum ne in gravibus quidem librandis, mensuran- disque rebus nudis visis simus contenti, sed in omnibus REGU- LAM quamdam adhibeamus. An ergo in his, de quibus loqui- mur, REGULA nulla erit eminentior, quam quod nobis ita ali- quid videatur? Sed qui fieri potest, ut CERTA NORMA nulla sit vel pervestigari non possit, qua in vita humana nihil est ma- gis necessarium?

§. V.

Per NORMAM hic intelligimus evidens boni malique criterium. Neque ergo 6) illa recte suo fungeretur of- Et hanc ficio, nisi RECTA, CERTA, et CONSTANS esset. Pone, rec- quidem tam illam non esse: nec normatum recte se habebit. Po- reclam, ne, eamdem non esse certam: non boni malive erit cri- certam. terium. Si denique Lesbiam esse sibique non constare hanc et con- normam fingas: actio ad illam composita modo bona, stantem modo mala est futura, ac proinde omnibus his casibus esse o- nec normæ nomine digna illa esse videbitur.*)

*) Adeo verum est, quod cecinit Lucret. de rer. nat. Lib. IV.

v. 515.

Si prava est regula prima,
Normaque si fallax rectis regionibus exit,
Et libella aliqua si ex parti claudicat bilum:
Omnia mendose fieri atque obstipa, necessum est,
Prava, cubania, prona, supina atque absona, tecta,
Jam ruere ut quedam videantur velle, ruantque,
Prodita judiciis fallacibus omnia primis.

§. VI.

Præterea 7) parum utilitatis homini attulerit hæc norma actionum, nisi ita sit comparata, ut motivo Necnon aliquo, quod vocant, impellatur voluntas ad illam ad- cum ob- hibendum. Quia enim numquam agit homo, ut non ali- ligatio- quid, quo impellatur ad agendum, simul animo obver- ne con- setur: sane nec normam adhibebit, vel satim parum sua interesse existimabit, adhibeatne eam, nec ne, nisi motivo aliquo ad id impellatur. Quam vero motivorum

A 2

ne-

Ad §. 6.

Quum vero motivorum nexus cum actione libera obli- gationem vocemus. Hæc obligationis definitio pro con- nexione motivi cum actione, quæ Wolfi etiam et alio- rum

nexus cum actione libera OBLIGATIONEM vocemus: con-

se-

rum est, valde displicet, et merito quidem Joanni Francisco Finetti de princ. jur. nat. lib. 10. c. 1. maxime quia moralis necessitas agendi, vel non agendi nequaquam inducitur per solam connexionem actionis cum motivo, seu per connexionem actionis, cum representatione boni, vel mali ex ipsa actione profluens. Hæc siquidem representatione cum pravis etiam actionibus connexa identidem reperitur. Præter bonum enim malumve ex actionibus ipsis profluens, possumus nos, immo debemus ad agendum permoveri representatione ipsa debiti, quod nobis incumbit officio nostro satisfaciendi; puta parendi ei, qui legitime imperat: adeoque representatione boni, non quidem illius, quod ex ea actione promanat, sed quod ipsimet actioni inest: quatenus eadem ipsa actione nostrum recte servandi ordinis debitum exemplum. Igitur distinguenda omnino est obligatio agendi ab incitamento, et impulsione ad agendum: hæc à representatione vel acquirendi boni, vel mali vitandi proficiscitur, à superioris illa auctoritate descendit: representatione boni excitat voluntatem ut velit agere, obligatio præstat ut agere debat, seu inducit agendi debitum. Quare concludi ex hac obligationis definitione potest, jus naturale totum everti, siquidem convellitur, et exturbatur obligationis idea; quandoquidem obligationi morali substituitur, si ita loqui fas est, physica, seu quocumque agendi motivum, aut impulsus: subversa autem obligatione, tollitur substantia legis, quæ absque vera obligatione consistere non potest. Sublata vero lege, ubi jus naturale, quod aliud non est, nisi lex naturalis? Ulterius igitur assurges, némpe ad ipsum auctorem naturæ, ad quem solum spectat obligationem veram naturalem nobis inde-
dere, seu naturalibus agendi motivis robur legis superad-
dere, quo veram obligationem invenias. Sed auctores isti cum Atheis, Sinensibus, Aethiopibus, et aliis nationibus ius naturale constituere cupiant, hoc tandem recidunt, ut credant in ipsa natura rationem esse sufficientem, unde possit obligatio fluens; verum neque oli-

sequens est, 8) ut normam actionum humanarum, si officio suo fungi debeat, oporteat esse obligatoriam.

§. VII.

Quandoquidem ergo obligatio est nexus motivorum cum actione libera: (§. VI.) illa motiva vel in ipsa actione libera, et actionum bonitate pravitateque; vel in entis cujusdam, quo tu cuius imperium agnoscimus, actiones alias sub complexe sit minatione pœnae prohibentis præcipientis, voluntate obligatoe cōsunt. Priore ergo casu OBLIGATIO INTERNA: posteriore EXTERNA vocari solet. Vid. THOMAS. fund. jur.

obligatio, neque lex naturalis habet in natura nisi manifestationem, et promulgationem. Quo circa alia reponi poterit obligationis definitio, videlicet: moralis necessitas agendi, vel non agendi ex actionis bonitate vel morali malitia orta. Hæc et alia uberior Finetti ibid. et c. 6. ejusd. lib. 10. vel si verba definitionis Heineccianæ retineas, sub connexione necessitatem agendi, motivorum nomine bonitatem, aut malitiam moralem subintellige v. infra not. ad §. 9. et de bono ac morali malo supra §. I.

Ad §. VII.

Priore ergo casu obligatio interna. Ad eundem fere lapidem, quem indicavimus §. anteced. impinges, si obligationem internam, quæ veri proprie nominis sit admittas, quapropter ut minus propria, et imperfecte talis tantummodo hujusmodi obligatio est censenda. Non quia omnem obligandi vim abnegandam rationi putem, nam cum quid honestum, quidque iniquum sit suggestum, et ratio in ipso homine quasi munus aliquod superius exerceat, quia rationes suas modo probat, modo improbat, non tantum ipsa alicujus obligationis est fons, sed etiam aliquatenus ad recte agendum movet. Sed hujusmodi obligatio valde infirma, et imbecilla, quia ratio cum pars hominis sit, quidquid ea dictaverit, remanet iterum in sua libertate naturali agendi, et quam faciliter aliunde cupiditatibus distrahitur, nisi fortior alia vis, et validior accedat ad eum in officio continentum, quæ sola proprie obligatio est, ea nempe

que

jur. nat. et gent. Lib. I. Cap. IV. §. LXI. sequ. Illa ad actiones bonas; hæc ad justas homines impellit. *Utriusque vero correlatum quod vocant est jus.* Si enim alter est obligatus; alteri jus est, vel facultas aliquid ab altero exigendi.

§. VIII.

quæ oritur ex supremi imperio legislatoris, judicis, et vindicis, quam hic externam vocat Heincc. et in §. Schol. tantum sufficere asserit. v. Finet. lib. 10. c. 6.

Ibid. *Illa ad actiones bonas: hæc ad justas homines impelleit.* Ut melius hoc innotescat, consule not. infra ad §. 70. Non nihil enim interest inter bonum, et justum: bonum est quod consonat rationis ordini: justum quid' quid conforme est legi naturæ, et justitiae naturali, vel universalis, quæ bonum commune promovet, vel particulari, quæ privatas respicit personas.

Ibid. *Utriusque vero correlatum, quod vocant, est jus.* Plerisque recentioribus ita alte infixa est hæc correlatio, ut passim concludant nullum jus esse si nulla sit obligatio, ita ipse infra §. 109. in schol. actiones coactas obligationem non edere hac correlatione probat, et alias sæpe. Sed jus oriri ex obligatione falsum omnino est, jus quippe hic sumitur pro facultate morali agendi, vel habendi, ac proinde jus ad ea omnia, quæ facere non prohibemur, extenditur. Hæc autem multo latius patent, quam ea, quæ præstare tenemur. Sunt certe jus, et obligatio correlata, sed alterius alterum causa non est. Quare absonum videtur querere, num jus ex obligatione, vel obligatio oriatur ex jure, potius attendenda est actio ipsa, quæ jus, et obligationem fundat; nam si ea sit per se obligans, ex ea immediate quidem fluit obligatio, mediate autem jus alterius: si vero sit actio per se jus conferens, ex ea jus immediate oritur, mediate vero obligatio. E. c. si quis alteri obedientiam promittit, immediate quidem in eo obediendi oritur obligatio, in hoc vero mediate jus oritur imperandi: Si Rex autem quempiam constituat alicujus civitatis præsidem, immediate in eo jus imperandi oritur, et in populo mediate obediendi obligatio. Sed et alia plura incommoda ex hac correlatione sequi disces infra not. ad §. 201. 209. v. Finet lib. 10. c. 1.

§. VIII.

Jam facile intelliges, 9) non sufficere homini normal, cum interna tantum obligatione conjunctam. Quum enim hæc obligatio bonitatem cum actione connectat, (§. VII.) adeoque hominem ad agendum ideo moveat, quod actio bona sit futura, at ita natura comparatum sit, ut bonum adparens sæpe pro vero amplexatur, (§. III. 2.) fieri profecto non posset, quin norma, cum interna obligatione conjuncta, incerta futura sit, adeoque indigna, quæ normæ nomine veniat. (§. V.)

Non sufficere obligationem internam.

*) Non equidem negamus, speciem obligationis nobilissimam esse internam, quippe quam sapientes et probi viri sequuntur, secundum sententiam notissimam: *Oderunt pccare boni virtutis amore.* Quin veteres omnes vel eo maxime nomine laudarunt nascentis mundi homines, quod suopte ingenio, suaque sponte et sine lege^{t scripta}, quæ justa rectaque essent, fecerint. Seneca Epist. XC. *Prima mortalium, et ex iis geniti, naturam incorrupte sequebantur, eamque babebant et ducent, et legem.* Add. Ovid. *Metamorph. Lib. I. v. 90.* Tacit. *Annal. III. 26.* Sallust. *Catil. Cap. IX.* At sufficere illam negamus, quia querimus jus naturale, improbis et bonis, stultis et sapientibus commune, ut si quos ratio continere in officio non possit, obligatio saltim externa, vel, quod eodem recidit, periculi metus efficiat,

Ne vaga prosiliat frânis natura remotis.

Horat. *Lib. II. Serm. sat. VII. v. 74.*

§. IX.

Si vero norma, cum interna obligatione conjuncta, incerta esset futura: opus omnino est 10) tali, quæ obligationem externam producat, atque in entis cuiusdam, cuius imperium agnoscimus voluntate consistat. Opus ergo est externa, vel perfecta. Quum vero ens illud nos vel sine coactione ad virtutem vel honestatem obliget, vel actiones quasdam sub vel imminatione poenæ vel proposito præmio prohibeat perfecta, præcipiatve, prior obligatio IMPERFECTA: posterior PER-

FEC-

Ad §. IX.

Prior obligatio imperfecta. Plenius hæc omnia, ita ut

FECTA adpellatur. Denique 11.) voluntas entis superiores, actiones quasdam sub comminatione pœnæ prohibentis præcipientisve, dicitur LEX: ac proinde 12) norma actionum humanarum liberarum, ad quas perfecte obligamur, consistit in legibus, earumque complexio *xar' ixsav* JUS adpellatur. *)

*) JUS enim, quatenus pro norma actionum humanarum accipitur, est complexio omnium legum unius ejusdemque generis (Elem. Inst. §. XXXIII.) Itaque jus sine relatione ad legem vel obligationem externam concipi non posse, ipsa vocabuli origo satis ostendit. Est enim illud non à *l*oy**, uti si bi persuasit Menag. Amaen. Jur. Cap. XXXIX. p. 295. nec à *J*ure**, uti post Scip. Gentil. Orig. p. 270. existimavit Grotius prolegom. jur. belli et pac. §. XII. sed à *jubendo*. Jura enim veteres JUSA vel JUSSA vocabant. Festus: *Jussa, jura.* Add. Hieron. Magii Var. Lect. IV. 1. Similiter et Germanicum RECHT involvere notionem legis, juris rectorii, principii, dirigentis actiones humanas, pluribus ostendit Jo. Georg. Wachter. Gloss. p. 1251.

§. X.

Jam quum SUPERIUS procul dubio dicendum sit ens,

ut omnes obligationis species complectatur Finetti de princ. jur. nat. lib. 10. c. 6. ubi has afferit definitiones.

1. *Obligatio naturalis perfecta activa*, est jussio, vel interdictio divina actionis humanæ naturali lumine nota.

2. *Obligatio naturalis perfecta passiva*, est impossibilitas contrarium agendi, vel actionem omitendi, salvo debito obsequio erga naturæ auctorem, ac supremum Legislatorem.

3. *Obligatio naturalis activa imperfecta*, est connexio actionis cum honestate, vel regula rationis.

4. *Obligatio naturalis passiva imperfecta*, est impossibilitas contrarium agendi, vel actionem omittendi salva actionis honestate, seu conformitate cum regula rationis. De regula rationis diximus supra not. ad §. I.

Ibid. Existimavit Grotius. Sed à jubendo etiam deduxerat Grotius in suis ad ipsum locum notationibus.

à quo et existentia nostra, et essentia pendet, cujuſ- Ejus leque agnoscere tenemur IMPERIUM, quia et justam ha- gis non bet causam exigendi à nobis obsequium, et facultate aliusa- pollet malum nobis repræsentandi, si fræna mordeamus, tor esse et voluntatem suam, quod huic imperio numquam re- potest, nunciarit, nec renunciare umquam velit, argumentis q u a m luculentissimis ostendit: *) 13) ens istud superius, luculentissimis ostendit: *) 13) ens istud superius, cuius imperium agnoscere tenemur, non aliud erit, quam DEUS O. M. adeoque 14) hic solus etiam auctor dicen- dus JURIS illius, quod universo generi humano pro nor- ma esse oportere, diximus.

*) Justa obsequium exigendi causa procul dubio est non modo ipsa entis alicujus perfectio et bonitas, ceu visum est tum MOSI AMYRALDO dissert. de jure Dei in res creatas, tum olim DEMOCRITO, cuius est dictum notissimum: *πόνος τὸ ἀγκεν εἰνίον τῷ οργανού. Natura evenit, ut, quod melius est, imperet:* Stob. serm. XLVII. p. 323. verum etiam dependentia. Quis enim negaverit, eum merito ab altero exigere obsequium, qui alteri existentia ac conservationis causa est? Jure ergo obsequium exigit DEUS O. M. *τὸ πόνος, καὶ πίνθησα, καὶ ιόμων, In quo vivimus, movemur et sumus.* Act. XVII. 28. Porro et malum nobis fræna morden- tibus repræsentare posse Deum, ejus justitia et omnipot- entia nos dubitare non patitur. (Elem. phil. mor. §. CLXXXV. sequ.) Denique si renunciasset vel etiamnum renunciaret huic in homines aliasque res creatas imperio: hoc indignum esset ejus sapientia ac bonitate, siquidem satis novit, tam- quam ens sapientissimum, nos sine ejus imperio ac ductu fore miserrimos, ut ens vero optimum non potest ens à se conditum, quod se ipsum gubernare nequit, deserere, ac summa miseris objicere. Quod vero ejus sapientia bonita- teque indignum est, id nec velle, nec posse intelligitur. Renunciare ergo imperio in homines et res creatas nec velle nec posse intelligitur. Idque observandum est contra il- lustrem Leibnitium, qui quum vir illustrissimus, SAM. à COCCEIIS, singulari dissertatione de principio juris natu- ralis uno, vero et adæquato, Francof. MDCXCIX. edi- ta, solide demonstrasset, non aliud fingi posse juris natu- ralis principium, quam voluntatem Dei, anno MDCC. in Ephemeridibus Hanoveranis, quæ monasticae auxilie voca- bantur, mense Julio huic hypothesi inter alia objecit, Obs. VII. Si fingeretur creaturam tantum virium esse posse, ut à crea- tori semel producta, deinde non posset cogi: eam habendam fore

pro manumissa, ut liberi possunt eo pervenire potentiae, ut à parentibus à quibus generati sint, cogi non possint. Id enim fingere esset insanire, quum contradictionem involvat fictio rei creatae finitæ tantarum virium, ut à creatore, ente infinito et omnipotente, cogi amplius non possit. Quales sunt et reliqua illæ fictiones, quibus verissimæ doctrinæ absurditatem ostendere ibi conatur vir doctissimus, veluti, quod, si fingeretur, malum quemdams genium summam rerum potestatem babere, non ideo quod irresistibilis esset, desiturus ille sit malus esse, et injustus, et tyrannus. Fingi enim non potest, malum aliquem genium rerum potiri, si Deum infinita potentia existere credimus. Sin Deum existere negamus, nec malum genium, nec res creatas existere, salva recta ratione, concedemus. Magnum hoc profecto veritatis argumentum est, si convelli non possit propositio, nisi fictionibus, quæ contradictionem manifestam involvunt.

§. XI.

Quum ergo ex his omnibus appareat, non aliud nos querere JUS, quam quod Deus o. m. universo generi terrena lex humano, tamquam normam actionum liberarum tradidit: (§. X. 13. 14.) consequens est, 15) ut illud toti generi humano debeat innotescere. Quumque quidquid humano innotescit universo humano generi, vel per revelationem innotescit aliquam, quam totum genus humanum pro vera ac dicit, quam vina agnoscit, vel per rectam rationem ei cognitum per ratipectumque esse oporteat, talis vero revelatio, quam om-

Ad §. XI.
Talis vero revelatio, quam omnes homines pro vera ac divina agnoscant, nec extiterit, nec hodie extet. Hinc infert jus naturæ eas complecti leges, quæ per solam rectam rationem universo generi humano committentur promulgatae sint. Et si hic subsisteret, ferendum ut cumque esset, sed hoc argumento veluti validissimo ariete omnem quat, auctoritatem creditur à nonnullis, in quos ex adverso calumnam strinxit pulcherrimo opere de verit. Relig. Christ. Samuel Clarkius Anglus t. 2. cc. 9. 10. 11. ubi postquam revelationis necessitatem monstrat ex omnium sapientium consensu, et desiderio ad

ve-

omnes homines pro vera ac divina agnoscant, nec extiterit umquam, nec hodie extet: nemo non intelligit, 16) jus naturæ eas complecti leges, quæ per solam rec-

B ii

tam

veram boni, et justi ideam nanciscandam, ob mores corruptos, et humanam ignorantiam, huc tandem devinit quod objicitur, revelationem nempe divinam nullam fuisse, nec esse, quam totum humanum genus ubique, et omni tempore pro vera agnoscat, quod ex Oraculo Rationis famoso altero libello anglicæ itidem scripto traductum ait, et facili negotio evertit. Nam si quid hoc probat, nimis certe probat, cum non tantum auctoritatem divinam, seu revelationem, et Religionem Christianam, sed etiam ipsum lumen naturæ labefactat, adeo ut neque natura sola nihil de Deo, ejusque attributis, providentia, et mundi origine intelligi potest, quia et si quis mediocri ingenio præditus has veritates percipiat, non inde infertur æque ceteros illas capere, cum omnibus non eadem vis ingenii. Deinde quia nullatenus probari potest necesse fuisse ut Deus omnes creature iisdem mentis et ingenii viribus creasset, uti Angelos, sed imbecillitas nostra revelationis necessitatem convincit, non tamen universis, et eodem modo insinuatam hominibus. Hoc autem non eo fine dictum velim, ut plus æquo humanam rationem extenuemus, aut deprimamus. Suppetit quidem nobis regula certa ad ea, quæ ad morum directionem pertinent, satis liquido noscenda, quæ est recta ratio, et tuta habet cognoscendi *rigor*, ita ut leges naturales non sola scriptura, et traditione, sed ex ratione plane possunt à nobis colligi, quin et demonstrari. Quod vero attinet ad leges divinas positivas, seu revelatas universales, sistendo intra ordinem naturalem seu moralem, negat fuisse promulgatas universo generi humano Finetti de princ. jur. nat. lib. II. c. 5. aduersus Grotium, et Thomasium, nec alias dari leges divinas positivas universales præter à Christo Domino latus, et ab Apostolis ubique terrarum promulgatas, quæ supernaturales, seu ad supernaturalis hominis statum spectant.

tam rationem, universo generi humano communem, promulgatae sint, ac proinde universo generi humano natura innotescant. *)

*) Hinc Cicero pro Milone Cap. IV. id jus vocat non scriptum, sed natum, quod non didicimus, accepimus, legimus, verum è natura ipsa arripimus, huius, expressimus, ad quod non docti, sed facti, non instituti, sed inbuti sumus. Immo et Apostolus, dum Rom. II. 14. ait, gentes legem scriptam Dei non habentes, ipsas sibi fuisse legem, atque ostendisse, τὸν ἔγγονόν τούτον γενέτορα τοῦ νομοῦ, opus legis scriptum in cordibus suis, rationem redditurus, quomodo hoc jus illis innotuerit, statim subjicit: οὐ πράξης αὐτῶν τοῦ νομοῦ, ναι πίστης αὐτῶν τοῦ νομοῦ, ταῦτα γεγονότα ναι ἀποδοκεύματα: una testimonium reddente eorum conscientia, et cogitationibus, sese mutuo accusantibus, aut etiam excusantibus. Quod sane aliter fieri non potest, quam per ratiocinationem, adeoque per rectam rationem. Communis sane omniibus, haec doctrina est, qui jus naturæ veluti ex compacto pro dictamine rectæ rationis habuerunt, si ab illis solis discresseris, qui justum aliquid esse natura plane negarunt, veluti Archelaus apud Laert. II. 16. Aristippus apud eundem II. 23. Carneades apud Lactant. Instit. divin. V. 14. et 19. Pyrrho apud Sext. Empir. Hypot. III. 24. immo ipse Aristoteles, quem ab hac sententia non admodum aliena fuisse, probat Menag. ad Laert. VII. 128. p. 311.

Definitio juris
naturæ
jurispru-
dentiaz
naturalis
vel divi-

Itaque JUS NATURÆ est complexio legum, ab ipso Deo immortali generi humano per rectam rationem promulgatarum. Si vero illud, tamquam scientiam con-

Ad §. 12.

Jus naturale est complexio. Probatur haec juris naturalis definitio ex adductis in §. proximo sequenti, et recta est, immo convenit fere adamassim definitioni Covarr. de rest. p. 2. §. 11. n. 4. ubi cum Soto et Div. Thoma idem sentit, nec recedit ab explanatione Concinæ Diss. 2. c. 12. n. 8. jur. nat. Ceterarum definitionum censuram egit Finetti de princ. jur. nat. lib. 2. c. 6,

siderari malis, JURISPRUDENTIA illa naturalis erit habitus practicus voluntatem supremi legislatoris ex recta ratione cognoscendi applicandique quibusvis speciebus obvenientibus. Quæ, quia in jure, à Deo immortali profecto, enarrando applicandoque versatur, recte etiam JURISPRUDENTIA DIVINA dici potest.

§. XIII.

Quia ergo etiam hoc jus est complexio legum: (§. XII. 17) omnia, quæ in leges cadunt, atiam in jus Naturæ cadere animadvertisimus, veluti vetare, permittere, punire: l. 7. De legib. Quin ex eodem colligimus, 18) illud recte dividi in PERMISSIVUM, quod homines universos ad alios in usu juris libertatisque suæ non turbandos; et PRÆCEPTIVUM, quod eosdem ad actiones bonas edendas, malasque omittendas obligat: itemque, 19) nullam circa jus præceptivum libertatem relictam esse homini, quum permissivo unusquisque, cui quidquam permittitur, recte omnino renunciet. *)

*) Itaque JUS PERMISSIVUM regulam constituit; JUS PRÆCEPTIVUM exceptionem. Omnia enim libertati hominis permittit Deus, quæ non præcepit vel prohibuit. Sic e. g. quum sola arbore scientia boni et mali hominibus interdixisset Deus: recte omnino inferebant protoplasti, licere sibi fructibus reliquis omnibus vesci. Gen. III. 2. 3. Cessante enim legis obligatione, viget libertas. Nec tamen ideo negandum fuerit, obligationem conjunctam esse cum jure permissivo. Obligat enim universum genus humanum, ne quem usu libertatis suæ prohibeat. Sic e. g. quia Deus hominibus omnibus permisit, ea, quæ nullius sunt, suis usibus applicare, et dominia rerum constituere: non possunt non iusta ac illicita esse furtum, rapinæ, defraudationes, cetera.

§. XIV.

Et quandoquidem deinde jus naturæ ab ipso Deo An jus immortali, tamquam supremo legislatore, proficiuntur, naturæ futurum (§. XII.) consequens est, 20) ut, quamvis posset, si sit quis aliquando suopte ingenio, et sine lege bene age- non esset re, Deus §